

A szövegértő olvasás fejlesztése az alsó tagozaton a metakognícióra épülő olvasásstratégiai módszerrel

A kísérleti fejlesztő program ismertetése
Tájékoztató a programban résztvevő pedagógusok részére

I. A program rövid leírása

- **A kísérleti fejlesztő program célja** elsősorban az alsó tagozatos írott nyelvi szöveg megértésének a jelenleginél hatékonyabb tanítása.
- **A program elméleti alapja** a nemzetközi szakirodalom elmúlt éveinek tapasztalatai, eredményei, valamint a hazai metakogníció és olvasás összefüggéseire vonatkozó kutatások. A programunk mindezeknek szintézise, adaptációja a magyar iskolai gyakorlatot, tradíciót figyelembe véve.
- **A program új elemei:**
 - Gyakorlatban: A leghatékonyabbnak, legfontosabbnak tartott szövegértési stratégiák és a folyamatolvasás készség szintű kialakítása a gyerekek olvasási folyamatában.
 - Elméletben: Az olvasás hatékonyságára vonatkozó ismeretek tanítása. (Mit jelent, hogy valaki jól olvas? Mitől tud valaki jól olvasni?)
- **A tanítandó stratégiai elemek:**
 - Séma aktiválása
 - Szövegvizsgálat
 - Előzetes áttekintés
 - Szöveganticipáció
 - Feltevések vizsgálata, korrekciója
 - Belső képek alkotása, verbalizálása, kifejezése
 - Összefoglalás
 - Következtetés levonása
 - Szintézis
- **A program legfontosabb jellemzői:**
 - 8 hétig tart
 - Négy negyedikes osztályban folyik, valamint kontroll csoportok is részt vesznek a felmérésekben
 - Elő- és utótesztet tartalmaz, amely a szövegértési képességet és a metakognitív tudást vizsgálja
 - A legkisebb beavatkozás elvét követi, tehát a gyerekek a saját tantervük alapján haladnak, a saját könyveikből tanulnak stb.
 - Két részből áll: az első periódusban hétről hétre új stratégiai elemek használatát vezeti be, a másodikban pedig ezek együttes alkalmazását gyakoroltatja
 - Az első négy héten hetente 1-3 szövegértési stratégiai elemet tanít
 - A második héten jelenik meg a folyamatolvasás technikája
 - Minden új stratégiai elem a bevezetésétől a program végéig tart
- **Alkalmazott módszertani elemek:**
 - Palincsar-féle reciprok tanítás
 - Robinson-féle PQRST vagy SQ3R módszer (áttekintés, kérdés, olvasás, felmondás, ellenőrzés)
 - Peer led discussion: Az egyenrangú beszélgetés módszere.

- SIS módszer: Sensory Imaging Strategy (érzékszervi képek alkotása)
- STPG módszer (set two literacy goals= állítsunk fel két célt a szöveg olvasása előtt)
- IEPG módszer (imagine, elaborate, predict, confirm= képzelj el, fejtsd ki, találd ki/jósold meg, mi következik, erősítsd meg vagy alakítsd át a jósolatod)

II. A program felépítése

Az itt bemutatott lépésekkel a módszer felsőbb évfolyamokon olyan osztályokban is könnyedén bevezethető, ahol a gyerekek még nem ismerik.

1. hét: Az olvasás előtti (pre-reading) stratégiák tanulása

Az első héten:

- a.) az előzetes tudásunk felidézését,
- b.) a szöveg vizsgálatának technikáját,
- c.) és az előzetes áttekintés (átfutás) technikáját sajátítják el a gyerekek. (ezek az ún. pre-reading, azaz olvasás előtti stratégiai elemek.)

a.) Az előzetes tudás (séma) aktiválása teljesen új téma esetén ismeretelsajátító organizátorok, már ismert téma esetén összehasonlító organizátorok bevezetésével történik. A sémaaktiválás legtöbbször a témáról szóló rövid beszélgetést jelent, amely során feltárjuk a gyerekek ismeretét a szöveg témájával kapcsolatban. Felteszünk azonban olyan kérdéseket is, hogy mi az, amit nem tudnak az adott témával kapcsolatban, de kíváncsiak lennének rá. A szöveg néhány kulcsfogalmát a beszélgetés során megjelenítjük, ezek az ismeretelsajátító organizátorok, ha az adott témáról (helyszínről, főszereplőről stb.) már olvastunk a gyerekekkel, akkor ezeket a tényezőket aktiváljuk, ebben az esetben összehasonlító organizátorokról beszélünk.

b.) Most nyitják ki a gyerekek a könyvet. Mielőtt nekilátnánk az olvasásnak, megfigyeljük velük a szöveg formai megjelenését. Milyen hosszú, tartalmaz-e párbeszédet, vajon mennyi idő alatt olvassuk el (de tudatosítsuk a gyerekekkel, hogy nem a tempó a lényeg). Megvizsgáljuk a címet, hogy a szerző, a keletkezés ideje fel van-e tüntetve a szöveg elején, vagy a végén, tartozik-e kép az olvasmányhoz, az mit ábrázolhat, miért tetszik vagy nem tetszik a gyerekeknek. Látunk-e kiemelt, vastagon szedett, dőlt betűvel szedett szavakat a szövegben, esetleg mottót az elején? Hasonlít-e a szöveg megjelenése alapján az általunk olvasott olvasmányokhoz? Vajon milyen műfajú a szöveg?

c.) Ezután következik a szöveg átfutása. Itt arra kérjük a gyerekeket, hogy próbáljanak meg néhány fontos dolgot kiemelni, megjegyezni a szövegből. Elmondjuk nekik, hogy most nem a betűről betűre olvasás a célunk. Tudatosítjuk, hogy mindez nem versenyfeladat, és nem az a cél, hogy minél több dolgot megtudjunk az olvasmányból, valamint azt, hogy most nem olvassuk, csak nézegetjük a szöveget. (Az ő fogalmaik szerint ez igaz is.) (Tehát nem gyorsolvasást tanítunk, hanem azt a technikát, amellyel majd később belenézünk a könyvesboltban a könyvekbe vagy átfutjuk az újságokat.) Erre a feladatra fél percet adunk, majd megkérdezzük őket, hogy mit gondolnak, miről szól a szöveg, érdekes lesz-e, stb. A b. és c. pontnál a legnagyobb nehézséget tapasztalatom szerint az jelenti, hogy a gyerekek nem tudják megállni, hogy ne kezdjék el olvasni az elejétől a szöveget, valamint, hogy azt hiszik, ennek a feladatnak az a lényege, hogy fontosabb információkat szerezzenek, mint a társaik.

Ezek után a hagyományos szövegelemzési technikával feldolgozzuk az olvasmányt. Célszerű lenne nem egy napon tanítani a három stratégiai elemet.

Elmélet: A beszélgetés módszerével megtanítjuk a gyerekeknek a következőket:

- A mindennapok során különféle céljaink vannak az olvasással (menetrend, tévéműsor, tanulás, plakát, csoki papírja...). Az olvasásunk célja meghatározza azt a módot is ahogyan olvasunk.
- Ha olvasás előtt átgondoljuk, hogy mit tudunk a szöveg témájáról, ha megvizsgáljuk a szöveget és olvasás előtt kicsit nézegetjük, akkor jobban megértjük annak tartalmát olvasás közben.

2. hét: Az olvasás közbeni (text maintenance) stratégiák tanulása

A második héten:

a.) a folyamatolvasás

b.) a szöveganticipáció

c.) és a feltevések vizsgálatának, korrekciójának technikáját sajátítják el a gyerekek.

Ez a három technika szervesen összetartozik, és az olvasás fenntartásának a stratégiáihoz kapcsolódnak (text maintenances). A folyamatolvasás kivétel, hiszen az egy iskolai, módszertani technika, amely a másik kettő elsajátítását segíti csupán.

a.) A folyamatolvasás az angol nyelvű területeken ismert inkább, lényege, hogy a kelet-európai, nálunk is használt módszerrel szemben megengedi, hogy megszakítsuk a szöveg olvasását. Az az általános technikája, hogy már a szöveg első olvasása során a tanár (ritkább esetekben a gyerekek is) megszakítják a hangos, követő olvasást, rendszerezik, összefoglalják amit addig olvastak, és sejtéseket fogalmaznak meg, hogy mi fog következni a szöveg későbbi részeiben. Előnye az interaktivitás, a demokratikus gondolkodás, a vélemények fontosságának, a különböző vélemények lehetőségének és értékének valamint a szövegek lehetséges olvasatainak a hangsúlyozása, a gyerekek érdeklődésének a fenntartása. Hátránya, hogy amennyiben hosszabb a kelletténél a megszakítás, elfelejtik az olvasottak egy részét a tanulók. Célszerű az olvasmány hosszától függően kétszer-háromszor megállnunk olvasás közben.

A folyamatolvasás során tehát előre fel kell készülnünk, hogy hol, milyen feladatok vagy kérdések miatt és mennyi időre szakítjuk meg a szöveget. Ezzel a technikával kitűnő lehetőség kínálkozik számunkra, hogy a b.) és c.) stratégiai elemeket elsajátítsák a gyerekek.

b.) A szöveganticipáció (előre sejtés) lényege, hogy még az olvasás előtt (az előző héten megtanult stratégiai elemek alapján állításokat és kérdéseket fogalmaznak meg a gyerekek a szöveg tartalmára, minőségére vonatkozóan; Mit gondoltok, mi fog történni a szövegben (mesében, mondában, elbeszélésben...)? Mit szeretnétek megtudni ebből az olvasmányból? (Beszélj meg padtársaddal, beszéljétek meg a csoportokban!) Vagy a séma aktiválása során: Téged mi érdekel legjobban ebben a témában? (Természetesen az órán konkretizálva hangzanak el a kérdések, pl.: Mit szeretnél a legjobban megtudni az elefántokról?) A narratív szövegek esetében a történet, az ismeretközlő szövegek esetében az adatok, számok és egyéb információk lesznek a mérvadóak.

Tehát az olvasás elkezdéséhez csak úgy fogunk hozzá, hogy a gyerekek konkrét kérdésekkel rendelkeznek. Ezzel motivációjuk és kíváncsiságuk is a hagyományosnál lényegesen jobban támogatja a szöveg megértését. Amikor az olvasást megállítjuk, (javaslom a hangos egyéni követő olvasást) kitérünk arra, hogy a kérdéseinkre megkaptuk-e a választ és hogy úgy alakult-e a szöveg, ahogyan gondoltuk.

c.) A feltevések vizsgálatának, korrekciójának technikáját úgy gyakoroljuk, hogy amikor megállítjuk az olvasást, és az előzőekben említett módon megvizsgáljuk a szöveg elolvasott részét, rátérünk arra, hogy miért gondoltuk jól vagy tévesen a szöveg tartalmát. Megbeszéljük, hogy az előzetes elképzeléseinkhez képest hogyan változott a szöveg, és most a következő részekben mi történik, miről lesz szó szerintünk valamint válaszainkat megindokoljuk. Nagyon fontos azt hangsúlyoznunk a gyerekeknek, hogy az egyáltalán nem

hiba, ha valaki nem azt várta az olvasmányból, ami aztán lett belőle, hanem az a fontos, hogy jó ötleteink és jól körülhatárolt elvárásaink legyenek.

Fontos, hogy a második hét három új elemét egyszerre, egy órán vezessük be, és következetesen gyakoroljuk, hiszen módszertani szempontból ez a programunk legnagyobb újdonsága. Az olvasmányok végén a megszokott módon tegyük fel a kérdéseinket, úgy ahogyan a program előtt már megszokták a gyerekek.

Elmélet: A beszélgetés módszerével megtaníttuk a gyerekeknek a következőket:

- Ha olvasás előtt, közben is vannak kérdéseink az olvasmánnyal kapcsolatban, akkor jobban megértjük a szöveget.
- Ha nem az történik a szövegben, amire számítottunk, az egyáltalán nem baj, sőt így még izgalmasabb lehet, amit olvasunk.

3. hét

A harmadik héten a belső képek alkotásának, verbalizálásának, kifejezésének a stratégiai elemét sajátítják el a gyerekek.

Ez az elem szintén az olvasás fenntartásának a stratégiai elemei közé tartozik, de minden fázisban alkalmazhatjuk, tehát az olvasás előtt, közben és után is. Ennek a stratégiának a lényege, hogy minél több érzékszervünket bevonjuk a szövegértés folyamatába: Hogyan képzeled el a királykisasszonyt, csukd be a szemed, képzeled el, mondd el, rajzold le, milyen színű a palota, a ruhája, milyen a hintója? ha ott lennénk /ott vagyunk a palotában milyen zenét hallanánk /hallunk, milyen hangszereket? Milyen illat terjeng a lakoma előtt a konyhából? Megérintjük a koronáját, a fátylát, mit érzünk? Nyúljunk bele a varázzsákba, ahol a mesével kapcsolatos tárgyak vannak! Fogjunk meg egyet! Mit érzünk, ha megfogjuk? Milyen érzés?

Nagyon fontos a feladatok instruálásánál, hogy a szokásosnál lényegesen pontosabban határozzák meg a gyerekek az érzékszervi élményeiket. A nyelvünk legtöbb kifejezése a szemmel érző ingerekre vonatkozik, ezért nehéz a gyerekeknek több jelzöt is felsorolni más érzékszervi ingerekre, de a szókincsbővítés egyik legjobb gyakorlata ez, hiszen nagyrészt a passzív szókincsünk elemeit aktiválja, teszi az aktív szókincs részévé. Ezen kívül ez a feladattípus kitűnően alkalmas mondat- és szövegalkotási képességünk fejlesztésére is.

Elmélet: A beszélgetés módszerével megtaníttuk a gyerekeknek a következőket:

- Annál jobban tudunk olvasni, megérteni a szöveget, az olvasmányokat, minél alaposabban, részletesebben elképzeljük a leírtakat.
- Minél több érzékszervünkkel veszünk részt a szövegértésben, annál többet értünk meg és jegyzünk meg a szövegből.
- Minél részletesebben elmondjuk, lerajzoljuk (elaboráljuk) az élményeinket, annál jobban megértjük a szöveget.

4. hét: Az olvasás utáni (post-reading) stratégiák tanulása

A negyedik héten:

a.) az összefoglalás

b.) a következtetés levonása (konklúzió)

c.) és a szintézis lépéseinek technikáját sajátítják el a gyerekek, vagyis a program olvasás utáni (post-reading) stratégiai elemeit.

a.) Az összefoglalás a hazai gyakorlatban jórészt azt jelenti, hogy a szöveg elolvasása után a gyerekek válaszolnak az olvasásra vonatkozó kérdésekre, amelyek a tankönyvekben sok esetben a memória működését és nem a szövegösszefüggések megértését mérik. A programunkban az összefoglalás azt jelenti, hogy a gyerekek kiemelik az ismeretterjesztő szövegekből a legfontosabbnak tartott adatokat, új információkat, a narratív szövegek esetében pedig a történet vázlatát alkotják meg. Jó megoldásnak tűnik a legfontosabb mondat

(tételmondat) vagy a fontosabb információk kiemelése. Ennek módszere pedig a következő: 4-5 csoportban megpróbálják az olvasmányt összefoglalni 1-2-3-4 illetve 1-2-3-4-5 mondatban. Ezt közösen beszéljük meg, majd valaki közülük felolvassa. Ügyelnünk kell arra, hogy a szöveg legfontosabb üzenetei olvasatonként, de bizonyos korlátok között változhatnak, változnak. Akkor fogadjunk el legfontosabb dolognak, üzenetnek, tanulságnak bármit, ha a gyerekek meg tudják hitelesen indokolni, hogy miért az. Nagyon fontos lenne arra is alkalmat találni, hogy megkérdezzük, megtudjuk, hogy a gyerekek közül ki az, aki nem értett meg valamit, vagy nem teljesen világos számára valami. Ez akkor működik jól, ha első osztálytól megszokják a gyerekek, hogy bátran jelezhetik, ha valamit nem értenek, illetve, hogy nem teljesen értettek valamit, vagy ők ezt máshogy értették. A peer led discussion (társ által vezetett beszélgetés) módszerének egyik alapelve, hogy engedik a gyerekeknek kifejtetni a saját olvasatuk lényegét, és ha az a szövegből valóban következhet, akkor azt nagyon értékesnek tartják. A valóságtól valóban távol áll, hogy egy szövegnek csak egy olvasata van, és az ráadásul mindig egybeesik a tankönyv és a tanár által preferált olvasattal.

Ahhoz, hogy a szöveg minden szintjének a megértését ellenőrizzük mind a négy szövegértési szintre vonatkozó kérdéseket fel kell tennünk:

1. A szöveg szó szerinti szintje: pl.: Kik szerepelnek a mesében?
2. Az összefüggések megértésének a szintje. (Szó szerint nincs a szövegben, de egyértelműen kikövetkeztethető.)
3. Kritikai megértés szintje: Mi a véleményed arról, hogy a Hangya nem adott élelmet a Tücsöknek?
4. Kreatív megértés: Hogyan végződhetett volna máshogyan a mese?

b.) A következtetések levonása a negyedik osztályos gyerekeknél a tanulás megfogalmazását jelenti, a nagyobbaknál pedig sokszor a szerzői szándéka tett megjegyzésekkel egészül ki. Olyan megnyilvánulásokat várunk itt a gyerekektől, amelyek logikailag „tehát” vagy „ezért aztán” szavakkal, kifejezésekkel kezdődnek. Ennél a résznél valósul meg az olvasás előtti és olvasás közbeni anticipációink, jóslataink felidézése és ütköztetése a szöveg jelentésével, történéseivel, fordulataival. Tehát az „ezt vártam”, „ezt gondoltam, hogy benne lesz” és „ez volt benne” típusú megállapítások, gondolatok ebben a részben kapnak helyet.

c.) A szintézis folyamata az utolsó stratégiai elem az órákon a programunkban, rokon a sémaaktiválással. Az olvasmányból megtudott, megtapasztalt, megélt információkat, élményeket elhelyezzük a saját tudásunk hálójában. Egyik legjobb megoldás erre az új ismeretet tartalmazó (ismeretterjesztő) szövegek esetében az ezt tudtam, ezt tudtam meg, erre vagyok kíváncsi típusú három oszlopos táblázat egyéni, csoportos vagy közös kitöltése. A narratív szövegek esetében például elhelyezhetjük a mesét a hasonló típusú, helyszínű, szereplőjű mesék körében. Minden esetben érdemes viszont elvégezni valamilyen formában a szöveg szintetizáló olvasását.

Elmélet: A beszélgetés módszerével megtaníthatjuk a gyerekeknek a következőket:

- Ha az olvasás után átgondoljuk, hogy mi volt szöveg legfontosabb mondanivalója a számunkra, milyen újdonságokat tudtunk meg belőle, akkor sokkal maradandóbb lesz az olvasmány tartalma, élménye.
- Ha az olvasás után összegezzük magunkban, esetleg aláhúzzuk, kiemeljük a történet címét, szereplőit, helyszíneit, más számunkra fontos eseményeit, akkor tovább és mélyebben emlékszünk az olvasmányra.

5.-6.-7.-8. hét

Ebben az időszakban a legfontosabb dolgunk, hogy az elsajátított stratégiákat különböző változatokban és szövegeken gyakoroljuk. A szakirodalom szerint a gyerekek számára a

legnehezebb feladat a már használt stratégiai elemeket transzformálni más szövegekre. Új elméleti rész már nincs ezeken az órákon, csak esetenként a megismertek ismétlése.

A metakognícióra épülő olvasásstratégiai módszer szerkezete

Tájékoztató pedagógusok részére

Általános jellemzők

A módszer a következő olvasási stratégiákra épül:

- Olvasás előtti stratégiák:
 - Séma (előzetes tudás) aktiválása
 - Szövegvizsgálat
 - Előzetes áttekintés
 - Szöveganticipáció
- Olvasás alatti stratégiák:
 - Szöveganticipáció
 - Feltevések vizsgálata, korrekciója,
 - Belső képek alkotása, verbalizálása, kifejezése
- Olvasás utáni stratégiák:
 - Összefoglalás
 - Következtetés levonása
 - Szintézis
 - (Javító stratégiai elemek)

Mindezek mellé azt érdemes még megjegyezni, hogy a szövegeket az úgynevezett szakaszos (vagy folyamatolvasás) technikájával dolgoztuk fel, mert nézetünk szerint ez az eljárás hatékonyan képes fejleszteni a metakognitív tudást, képességeket, illetve az olvasási stratégiák felhasználásának képességét. A szakaszos olvasás lényege, hogy szöveg közben néhány alkalommal megszakítjuk az olvasást, és megbeszéljük, hogy addig mi történt a szövegben, mit tudunk meg, illetve, hogy mire számítunk, mit tudunk meg a későbbiekben, miről fogunk még olvasni.

Az olvasási stratégiákat Pressley módszeréhez hasonlóan hétről hétre vezetjük be, és ügyelünk rá, hogy a gyerekek értsék és alkalmazzák mindezeket.

A módszer újdonsága még, hogy minden órán közös beszélgetés formájában fejlesztjük a gyerekek ismeretét, tudását saját olvasási folyamatukról, a hatékonyság fokozásának lehetőségeiről.

A módszert egy nyolc hetes kísérleti fejlesztő programmal teszteltük negyedikes gyerekek bevonásával. A program előtt is mértük a gyerekek szövegértési képességét. Az eredmények meglepően jók lettek, a kísérleti csoportok az utóteszt folyamán lényegesen jobb eredményt értek el, mint a kontroll csoportok. Ezután is követtük a gyerekek teljesítményét, és egy év múlva ismét megmértük a szövegértési képességüket, az adatokat kiértékelve azt tapasztaltuk, hogy a korábbiakhoz hasonlóan az azelőtt a kísérleti csoportba tartozó gyerekek még mindig tartották az előnyüket.

Természetesen a módszert folyamatosan alakítjuk, igazítjuk a tapasztalatoknak, eredmények függvényében.

A módszerről

Egy, a nemzetközi szövegértési felméréseket összegző tanulmány hét tényezőt emel ki, amelyek nagy hatékonysággal tudják az olvasásértés képességét fejleszteni.

Ezek a következők:

1. a szövegértés monitorizálásának stratégiája

2. kooperatív tanulás
3. grafikus szervezők alkalmazása
4. a szöveg, a történet szerkezetének felfedezése és leírása
5. válasz a szövegre vonatkozó feltett kérdésekre
6. az olvasott szövegre vonatkozó kérdések feltevése
7. a szöveg összefoglalása

Ezeket a szempontokat nagyon fontosnak tartjuk mi is az oktatási folyamatban. A tanítási módszerek közül többek között a kooperatív tanulás, a drámapedagógia, a reciprok módszer, a TSI (Teaching Successful Intelligency), a Robinson-féle PQRST módszer, és a SIS (Sensory Imaging System) útmutatásait, tapasztalatait is beépítettük munkánkba.

Metakogníció

A metakogníció nemcsak a gyerekek saját kognitív folyamataira, ismereteire, képességeire vonatkozó tudást jelenti, hanem a saját olvasási, szövegértési képességeikre vonatkozó tudást is. A metakognitív képességek fejlesztésének pozitív hatását a tanulási, olvasási képességre számtalan tanulmány megerősítette a 80-as 90-es évektől.

Olvasási stratégiák tanítása

A stratégiai olvasás az olvasási folyamat tudatos tervezését, kivitelezését, figyelemmel kísérést és ellenőrzését jelenti. A szakirodalom által a leghatékonyabbnak tartott olvasási stratégiák közül a kiemelkedő fontosságúakat folyamatosan vezetjük be a következő módon:

Stratégiák:	1. osztály	2. osztály	3. osztály	4. osztály
Előzetes tudás aktiválása	X	X	X	X
Belső, mentális képek alkotása	X	X	X	X
Szöveg anticipáció		X	X	X
Átfutás		X	X	X
Összefoglalás		X	X	X
Jóslás			X	X
Kérdések megfogalmazása a szöveg alapján				X
Javító stratégiák				X
Legfontosabb gondolat (tételmondat) kiemelése				X

Az olvasási stratégiák bevezetése a reciprok tanítási módszer szerint történik:

A tanító mutatja be, monitorizálja az új stratégiát. Frontális módszerrel dolgozik. Például az összefoglalás tanításakor már előre elmondja, hogy a szöveg áttekintése, a képek megnézése után milyen szövegre számít, olvasás közben mire fog figyelni, és hogyan fogja kiemelni a számára legfontosabb dolgokat. A szöveg felolvasása után elmondja, hogy mit és miért tartott fontosnak, és olvasás közben mire gondolt, számított.

Néhány ilyen alkalom után a gyerekeket kérdezi erről, tanácsot kér tőlük, hogy ők hogyan olvasnának. Így meggyőződik a gyerekek olvasásról kialakított metakognitív ismereteiről, fejleszti azokat.

Ezt követően a gyerekek csoportosan olvassák, dolgozzák fel a szövegeket, amelyhez elsősorban a kooperatív módszert ajánljuk.

Ez a tanítási folyamat hasonló ahhoz, ahogy biciklizni tanítjuk a gyerekeket; először elmagyarázzuk nekik, hogy mit tegyenek, megmutatjuk ezt nekik, aztán mellettük haladva segítjük őket, és csak amikor biztonságosan képesek haladni, akkor hagyjuk őket magukra, ám akkor is figyelemmel kísérjük, tanácsokkal segítjük őket.

Szakaszos (folyamat-) olvasás

Ezt az olvasási technikát 3. osztálytól vezetjük be. A lényege, hogy egy szöveg olvasása közben a szöveg hosszúságától függően kétszer, háromszor megállunk. Csak a meséket, verseket tartalmazó könyvekben, illetve a mondákat, történelmi elbeszéléseket tartalmazó kötetben használjuk ezt. A többi esetben a tanító önállóan dönt ennek alkalmazásáról, ha úgy gondolja, hogy szakaszos olvasással dolgozza fel a szöveget. Amikor megállunk az olvasással, összefoglaljuk a legfontosabb olvasott információkat, összevetjük a szöveg elején elmondott sejtéseinkkel, majd találgatunk, hogy hogyan is folytatódhat a szöveg, mire számítunk, illetve ilyenkor alkotunk belső, mentális képeket. Ez az eljárás a tapasztalataink szerint nagyban segíti a gyenge olvasókat is, hiszen nem veszítik el a szöveg jelentését olvasás közben, visszatérnek a szövegbe. A mentális képek alkotása pedig az olvasási nehézségekkel küzdő gyerekek számára a szakirodalom szerint is az egyik leghatékonyabb módszernek számít.

Grafikus szervezők

A szakirodalom szerint ezek hatékonysága igen nagy az olvasásértés tanításának folyamatában. Négy típust ismertetünk meg a gyerekekkel. A kicsikkel a vázlatkört, amely egy négy részes osztott kör, piktogramokkal. Ide írják be a gyerekek, hogy kik szerepeltek, hol játszódott a történet, mi volt a legfontosabb probléma és hogyan oldódott meg. A második az eseménylánc, amelyben nyilakkal összekötött téglalapokat találnak a gyerekek, ahova beírják az egymást követő eseményeket, illetve a nyilak fölé néhány esetben az okot, ami kiváltotta. Ezt először segítséggel töltik ki, de negyedik osztályra önállóan készítik. A feladat az is lehet, hogy olvasás közben, után, saját történetet keressenek az olvasmányból.

A harmadik a helyszínvázlat, ahol a gyerekek nyíllal összekötött négyzetekkel találkozhatnak, amelyekbe azt írják be, hogy hol játszódik a történet. Ezt a három grafikus szervezőt az epikus szövegeknél használjuk. Mindezek természetesen kiegészíthetők a pedagógus saját vagy más forrásból átvett szervezőkkel.

Az ismeretterjesztő, hétköznapi szövegek esetében táblázatot alkalmazunk, amelybe beírják a gyerekek a legfontosabb megismert adatokat, tényeket, illetve azt, hogy mit tudtak a

témáról olvasás előtt, mit tudtak meg róla, és mire kíváncsiak. Ezen kívül feltüntetik azt is, mely részeit nem értették meg jól a szövegnek, és hogyan tudtak rájönni a jelentésre. Ezt a formát csak nagyoknál használjuk.